

Csikány Tamás*

A ludovikások zalacsányi szép napjai

Egyetemünk 2021 végén sikeresen megvásárolt egy képeslapsorozatot, amely a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia gazdag történetének egy kis, de annál beszédesebb szeletét mutatja be.¹ A lapok egy korhangulatot közvetítenek, felvillantják a ludovikások viselkedési kultúráját, a társadalmi elfogadottságukat. Egy példa, amelyből általánosítani aligha lehet, de megmutatja, hogy milyen – érzelmesnek is nevezhető – kapcsolat alakulhatott ki egy „terepfelvételi” ludovikás csoport és egy helyi birtokos családja között. Azt, hogy az érintett ludovikás csoport valóban térképvázlatok készítése céljából járt egy zalai településen, egyértelművé teszi Bozó Pál százados 1907. augusztus 18-i levele Malatinszky Ferenc zalacsányi földbirtokosnak: „A terepfelvételi »csányi« csoport egy évvel a válás után szívélyes üdvözlétét meneszti hozzátok. Kézcsók és üdvözlét.”² A képen 19 fiatal hadnagy látható, akiket e napon – I. Ferenc József születésnapján – avattak hadnaggyá. Az akadémiaparancsok 1906-ban vezetett gyűjteményében ráakadtunk egy szervezési intézkedésre,³ amely szerint a Ludovika másodéves „akadémikusainak” terepfelvételi gyakorlaton kell részt venniük több zalai településen, köztük Zalacsányon. E terepfoglalkozás alkalmával ismerkedhettek meg a leendő tisztek a Malatinszky családdal.

A terepfelvételi gyakorlat a tüzér akadémikusok szerint nem más, mint „a bajtársi érzést oly magas fokra emelő tömegkirándulás, hogy a lelkek és rajzok teljesen eggyé válnak”.⁴ E foglalkozás valódi célja azonban az volt, hogy az akadémikusok megtanulják a pontos térképvázlat készítésének módját, a tereptárgyak

* Dandártábornok, egyetemi tanár (Nemzeti Közszerológiai Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar).

¹ A lapok megtekinthetők a Nemzeti Közszerológiai Egyetem honlapján megtalálható Közszerológiai Tudásportál Ludovika Gyűjteményében, a „Malatinszky Ferenc” név alatt.

² E levelezőlap nincs az egyetem birtokában, egy aukciós ház oldalán leltem fel, <https://axioart.com/tetel/budapest-1907-zalacsany-i-katonak-fotos-kepeslap-zalacsany?search=malatinszky>

³ Hadtörténelmi Levéltár. Tanintézetek. V. 6. M. Kir. Ludovika Akadémia. Könyvek 134. Akadémia parancsok 1906.

⁴ Az aks. tüzérosztály III. évf. akadémikusai: *Borbála Helikon 1940*. Budapest, Ludovika Akadémia, 1940. 28.

magasságának, egymástól való távolságának, irányának mérését és ábrázolását egyezményes jelekkel, hogy mindenki számára egyértelmű legyen. Ebben a korban és sokáig azután is a parancsnokok a térképek mellett vagy helyett ilyen vázlatokon vezették a harcot. Az általunk megtalált intézkedés 1906. július 24-én került parancsba, eszerint a másodéveseknek július 28-tól augusztus 15-ig kellett terepfoglalkozáson részt venniük. Az intézkedéshez mellékelte vázlat szerint az akadémikusok és kísérők Budapestről Balatonszentgyörgyig együtt utaztak, ahol kettéváltak, egyik részük – az akkor még üzemelő – vonattal Zalacsányra és Zalaszentgrótra, a másik Keszthelyre utazott. Ez utóbbiak innen Alsópáhokra, Karmacsra és Zalaszántóra mentek tovább.

Az akadémikusok négy csoportban dolgoztak, mindegyik csoporthoz beosztottak két közkatonát. Az indulás előtti napon kellett a tereptan tanteremben a műszereket, az írószereket, a térképeket és a nyomtatványokat átvenni, a könyvtárban pedig a szükséges tankönyveket. A katonák nyugta ellenében vételeztek „ágyfelszerelést”, evőeszközöket, asztalkendőket, szalvétát, törülközőket és cipőtisztító felszerelést, amelyeket azután csoportonként egy-egy nagy ládába csomagoltak, ezeket kocsikra rakták, és fogadott szállítók vitték ki a déli vasútállomásra. Az akadémikusok e napon orvosi vizsgálaton vettek részt, majd összekészítették a személyi poggyászaikat, a kísérő tisztek pedig pénzelőleget vettek fel a kiadásokra. Másnap reggel az akadémikusok alakzatban, gyalogosan vonultak ki az állomásra, a csomagjaikat kocsikon vitték utánuk.

A terepmunkák végzéséről nem rendelkezett az intézkedés, azt a tanárookra bízták. Az viszont bizonyos, hogy az akadémikusoknak az elvégzett munkáról számot kellett adniuk, mégpedig dolgozatok formájában. Ezeket visszaérkezés után Zulawszky Elemér százados gyűjtötte, mégpedig a következőket:

„a. Minden akadémikusrészleg a mellékletekkel külön borítékban, az egész csoport pedig egy nagyobb megfelelő borítékba csomagolva. b. A nagy háromszögélő lap és a háromszögtani pontok leírását tartalmazó, a szaktanár által kiadott adatok. c. Az akadémikus szelvények az otthoni munka szabályai szerint kidolgozott terepvázslal, a domborzat irónnal teljesen kicsíkozva. d. A növényzet pont és írásoleáták teljesen kidolgozva. A magassági pontok az oleátába bevezetve. e. Magasságmérő könyvek (teljesen kiszámított és kiegyenlített magasságokkal). f. Az áttekintő lapon az akadémikus osztályzata. g. A harctéri futólagos tájrajzok (minden szelvényhez kettő).”⁵

Azt tudjuk, hogy az akadémikusok tábori kihelyezések, terepgyakorlatok során keresték a kapcsolatot a helyi családokkal, akik számára megtiszteltetés volt vendégül látni őket. Ezt támogatták a tanárok is, hisz ilyen alkalmakkor is lehetett a társadalmi érintkezés, viselkedés szabályait gyakorolni. Mivel 1907-ben avatták

⁵ Hadtörténelmi Levéltár i. m. (3. lj.).

őket tisztte, 1906 nyarán éppen a másodévet fejezték be, tehát a fenti intézkedés rájuk vonatkozott.⁶ A gyakorlat lezajlott, ennek részleteit nem ismerjük, de a későbbi levelezésből kiderül, hogy az akadémikusok többször megfordultak a Malatinszky-házban, ahol jó, szívélyes kapcsolat alakult ki a családtagokkal és az ott megforduló személyekkel. Ezen eseményeket egy fotográfus megörökítette, és az elkészült képek tanúsága szerint a vidám találkozók közös étkezésekkel, beszélgetésekkel teltek, amelyeket esetenként zene is kísérhetett. Néhány akadémikus szinte baráti kapcsolatot alakított ki a család gyermekeivel.

A terepfelvételi gyakorlat után az akadémikusok elmentek szabadságra, majd innen bevonulva azonnal egy levelezőlapot küldtek Zalacsányra Malatinszky Ferencnek. A levél szövege a következő: „A bevonulás után el nem mulaszthatjuk, hogy a kedves családi kört, hol kellemes napokat töltöttünk, legszívélyesebben üdvözljük! Budapest, 1906. szeptember 21.” Az aláírók névsorban Bíró László, Bogdánffy Béla, Chatel Jenő, Dinnyés Zsigmond, Franyó Zoltán, Gliga Tibor, Hanke Tibor, Karner János, Kerner Géza, Koós Miklós, Mayer Miklós, Scossa Gyula, Szabó Lajos, Szappanos István, Székely Jenő, Sztankóczy Péter, Wolnhoffer Emil és egy kiolvashatatlan név, valamint Bozó Pál százados.

Malatinszky Ferencet és családját is illik bemutatnunk, mielőtt rátérnénk a levelekre és íróikra. Alsómalatinai Malatinszky Ferenc 1863-ban született Tapolcán, amely akkor Zala vármegyében feküdt. A jezsuiták kalksburgi és kalocsai gimnáziumában tanult és nevelkedett, majd a magyaróvári gazdasági akadémián végezte főiskolai tanulmányait. A diploma megszerzése után a tilaji és a zalacsányi birtokán élt és gazdálkodott. Művelt, több nyelvet beszélő ember volt. Zala vármegyében több tisztséget töltött be, így tagja volt a megye törvényhatósági bizottságának, alelnöke a vármegye állandó választmányának és közigazgatási bizottságának. Elnökévé választotta a Keszthelyi Takarékpénztár, alapító és választmányi tagja volt a nagykanizsai Zalavármegyei Takarékpénztár Részvénytársaságnak. A Balatoni Szövetség zalai alelnökeként jelentősen hozzájárult a vidék fejlődéséhez. A gazdasági főtanácsosi címet 1922-ben nyerte el, majd öt évvel később Zala megye törvényhatósági bizottsága a felsőház tagjává választotta.⁷ Malatinszky 1890-ben szánta rá magát a házasságra, és vette el a sármelléki Bogyay Jolánt, akinek édesapja szintén Zala egyik tekintélyes földesura és közszereplője, országgyűlési képviselője volt. Házasságukból két gyermek született, az ifjabb Ferenc – történetünk „Pubija” – 1892-ben, és Alice

⁶ Az 1897. évi XXIII. törvénycikk szerint ugyanis a Ludovika Akadémia ekkor három évfolyammal működött.

⁷ Haeffler István (szerk.): *Országgyűlési almanach az 1931–36. évi országgyűlésről*. Budapest, Magyar Távirati Iroda, 1931; Lengyel László – Vidor Gyula (szerk.): *Magyar országgyűlési almanach. 1931–1936*. Budapest, 1931. Felsőház. XI. Törvényhatóságok (vármegyék és városok) által választott felsőházi tagok. Malatinszky Ferenc. 449.

a következő évben, akit a családja és az akadémikusok Mimának neveztek. Ferenc a császári és királyi haditengerészetet választotta szolgálati helyéül, ahol fregatt-, majd sorhajóhadnagyi rendfokozatot ért el. A világháborúban szerzett sebesülésébe 1923. október 13-án, 31 évesen halt bele. Alice-ről annyit tudunk, hogy 1917. november 12-én férjhez ment egy bizonyos Trsztjanszky Géza honvéd huszárfőhadnagyhöz.⁸

A család és a ludovikások között kialakult kapcsolatot jól mutatja a „képeslapáradat”, amely azonban sajnos csak egyoldalú. A Malatinszky családhoz érkezett lapok egy része maradt meg számunkra, a családtagok által írt levelek közül egyet sem ismerünk. Az ezekben foglaltakra azonban esetenként találunk utalásokat. Az első ismert levelet, illetve képeslapot Koós Miklós akadémikus írta „Ő Nagysága Malatinszky Ferencné úrasszonynak” 1906. augusztus 24-én a következő szöveggel: „Kezeit csókolja Koós Miklós akad.” A képen a családtagok és az akadémikusok láthatók, illetve egy cigányzenekar, mindannyian fényképezéshez beállva. Az akadémikusra nagy hatással lehettek a család gyermekei, illetve a családnál lévő gyerekek, mert e napon még Pubinak és Pipinek is írt, ez utóbbi kilétét nem sikerült felfednünk: „Kis barátait szeretettel üdvözli Koós Miklós akadémikus.” E lap képes oldalán egy nagy asztalnál láthatók a gyerekek és az akadémikusok, illetve még néhány személy. Másnap Koós akadémikus Mima nevére címezve is küldött egy lapot „sok szívélyes üdvözlettel” szöveggel. E lapon az akadémikusok zászlóval feldíszített szekereken láthatók.

Közben Malatinszkykné is írhatott egy lapot, mert erre ugyancsak augusztus 25-én Bogdánffy akadémikus válaszolt:

„Kedves Nagyságos Asszonyom! Olyan örömet okozott nekem a kedves csányi levelező lap, hogy nem is próbálom megköszönni, mert kellőképpen úgy sem tudnám sem szóban, sem írásban. Szegény kis Pubi csak hogy jobban van! Kérem Nagyságos Asszonyom feledhetetlen családjának üdvözlőmet átadni, a Nagyságos Asszony kezeit csókolja hálás tisztelője.”

E lap szintén egy nagy asztalnál mutatja a társaságot, az asztalfőn egy nagymamával. Bogdánffy a beteg Pubinak is írt e napon Szamosújvárról:

„Aranyos Pubikám! Mihamarabb teljes egészség! Többet ne halljam rossz híredet, hogy betegeskedel. Siettem volna jobban, de látod édes lelkem a Gliga Pista lova rugdalózott az úton s így megkésve érkezem, de remélem, ezt nem veszed rossz néven. A legtöbbet a csányi képekből csak az intézetbe küldhetek sajnálatomra, mert a művész úr csak keveset küldött, nem amiket rendelttem. De kipótolom. Csány mindig eszembe van, de nem csak eszembe, hanem... Különben öllelek és csókollak számtalanszor, B. Béla.”

⁸ Ferenc gyászjelentése: <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/189273#>, Alice házassága: <https://mandadb.hu/dokumentum/908501/KeszthelyiHirlap19171118.pdf>

A képen lóháton Gliga és Bogdánffy akadémikusok láthatók.

Időrendben a következő két levelet Wolnhoffer akadémikus írta, ráadásul ugyanazon nap, augusztus 27-én, és mindkettőt a nagyságos asszonynak. A borsodi Múcsonyban kelt egyik levél egy udvarias formulát tartalmaz: „Mindig örömmel emlékszem vissza az itt eltöltött kellemes-szép napokra”, míg a másiknak már fontos a tartalma: „Tegnap írta a kapitány úr, hogy a közös lovassághoz beosztottak, ami nagy öröömre szolgált. Feri bátyámnak a legszívélyesebb üdvözléseket küldöm Borsodból.” Az első lapon az akadémikusok láthatók érkezés közben egy szépen megterített asztalnál, a másik pedig a már ismert csoportképet mutatja.

Egy augusztus 27-én kelt képeslappal nehéz mit kezdenünk. A kép két akadémikust ábrázol, a másik oldalon a házigazdának címezve a következő szöveg olvasható: „Nem sokára viszontlátom Keszthelyt... Szóval többet. Kézcsókjaimat jelentve, igaz tisztelettel. Budapest, augusztus 27., Pista.” István nevű akadémikusról nem tudunk, talán egy kísérő tanár lehetett. A következő ismert képeslapot 1906. augusztus 29-én írta Bandi, akiről szintén nem tudunk semmit, András keresztnevű akadémikus az egész évfolyamban nem volt. Talán így becézték valamelyiküket. Ez a Bandi a „Nagyreményű” Mimának írta a következőket: „Levelüket megkaptam. Jobban van-e már a Pubi? Már 31-én megyek vissza az intézetbe. Most a napokban voltunk a Papával Csúzon. Magát és a Pubit üdvözlö Bandi.” Csúz egy felvidéki kis falu, bizonyosan erről lehetett szó. A kép már ismerős, ezen is a szekéren ülő akadémikusok láthatók, csak erre egy rövid szöveget is írtak, amelyből megtudhatjuk, hogy a Zalacsányhoz közeli Szöllősi pusztán tett látogatást örökíti meg.

Augusztus 30-án egy újabb levelező lapjával találkozunk, ezúttal Dinnyés honvéd akadémikus írt a házigazdának: „Megemlékezése jeléül kézcsókja és üdvözlése mellett kedves Feri Bátyámnak hálás tisztelője.” A levél Nagytagyoson kelt, amely talán Nagytagyospusztá lehet Környe mellett. A kép egy akadémikust ábrázol, minden bizonnyal éppen az író, Dinnyés akadémikust. A következő levél szeptember 4-én kelt: „Kedves Ferkó! Rendkívül sajnálom, hogy kedves meghívásotoknak eleget nem tehetek, magam is szerettem volna titeket látni, de valami lappangó láz gyötör, s oly rosszul érzem magamat, hogy jobbnak láttam itthon maradni – majd máskor. Kedves Ngysnak kezeit csókolom, a gyerekeket és Téged szívből üdvözlő híved, B. Pali.” Eszerint a család szeptemberben már meg is hívta magához Bozó századost. Bizonyára csak neki szólt a meghívás, hisz a többiek a szabadságukat töltötték. A kép a századost ábrázolja egy hátsólovon ülve.

Úgy tűnik, Bogdánffy akadémikusra mély benyomást tett a tizennégy éves Mima, mert szeptember 5-én e sorokkal kedveskedett neki: „Kedves kis Mima! Szinte hihetetlen, hogy annyira el voltam foglalva, hogy még írásban sem mehettam el Csányba, csak gondolatban. De gondolatban annyiszor voltam, hogy

nincsen annyi fényes csillag az égen, mint ahányszor... !!! Különben kis kacsóit milliószor csókolom s üdvözlöm.” Bogdánffy akadémikus természetesen saját magáról küldött egy elegáns képet. De talán, hogy ne lógjon ki a lóláb, hősünk a testvéröcsnek is írt egy hosszabb levelet:

„Kedves Pubikám! Lev. lapodat köszönöm, rendkívül örvendtem neki. Hány nap még a világ? Nekem még két hetem van. A vakáció alatt el voltam foglalva. ½ 6 órakor reggel már a kaszárnnyában voltam a huszároknál, 7 óráig pótlovat lovagoltam, 7 órától újoncokat oktattam, még egy ezredparancsnoki szemlét is kiállottam, Mindenki azt hiszi, hogy be vagyok osztva ide. Na de szervusz aranyos Pubi, minden lehető jót kívánok, Nagymamád és kedves szüleid kezét csókolom, titeket szívből üdvözöl Bogdánffy.”

A kép bizonyára a Malatinszky kúria belső udvarán készült, rajta az akadémikusok, középen a házigazdapár és még két civil. Az akadémikus az egész családot megtisztelte, ugyanis Malatinszkynek is írt egy lapot, de arra csak annyit írt, hogy: „A nagyságos Asszony kezeit csókolva, kedves Feri bátyámat üdvözlöm. Tisztelője, Bogdánffy.” A kép ezúttal ismét a szöllősi kiránduláson készülhetett, de ezen egy hintó is látható a szekerek mellett. Persze mindegyiken nagy magyar zászló.

Az októberi első levelet ismét Bozó százados írta. Ebből az derül ki, hogy a Malatinszky házaspár látogatást tervezett Budapestre, amelyről értesítette az akadémikusi csoportot. „Nagyságos Malatinszky Ferenc úrnak 1906. okt. 3. Nagy lázban várták a fiúk Öngát, én azonban nem sajnálom, hogy eddig nem jött, mert erős hűlés következtében rosszul voltam, most már jobban vagyok, és előre is örvendek titeket láthatni. Szívélyes üdvözet és kézcsók, Bozó Pali. Bp. 1906. X/3. Ferenc napra minden jót.” A látogatás tehát késett vagy elmaradt, ezt nem tudjuk. A kép érdekes: rajta a százados egy asszonnyal, aki karon ülő csecsemőt tart, két kislány és két fiú látható (egyikük talán alreál iskolás).

A következő levél talán megfejtí az alreál iskolát, hogy ki lehet az alreál iskolás. Úgy tűnik, hogy Bozó százados magával vihette a fiát, Leventét is a terepfelvételekre. A fiút 1916-ban avatták hadnaggyá, ekkor tehát valóban honvéd alreál iskolába járhatott. A Leventétől származó lap címezéséből azt is megtudhatjuk, hogy az ifjabb Ferenc a Pipi becenevű társával immáron bevonult a bécsi Theresianum nevelőintézetbe „zögernek”. „Kedves Pipi és Pubi! Sokszor gondolkodok reátok, milyen jó volt Csányban együtt játszani. Most már én is iskolába járok. Mindkettőtököt csókol barátotok, Bozó Levente.” A másik oldalon „Szívélyes üdvözet, Bozó százados”. A kép egy akadémistát ábrázol, mellette fehér lovon egy fiúcskát.

Az utolsó szöveges levél Bozó Pál századostól származik 1907. május 14-éről. A százados Malatinszkynek a következőket írta: „Kedves barátom! Már furdalak, mert Kálmán mondta, hogy feljössz. Mi újság nálatok, hogyan álltok egészség dolgában? Öngnak kézcsókomat, mindenkinek üdvözlét, ölel híved, Bpali.” A kép egy lovon ülő tisztet ábrázol, aki mögött kétsoros vonalban akadémikusok masíroznak. A megvásárolt képeslapok közül több üres vagy azonosíthatatlan személyektől származó lap található. Közös bennük, hogy egy kivétellel akadémikusokat ábrázolnak étkezés, lovaglás, társalgás közben, egy munka, vagyis terepfelvétel alatt készült, de több képen is egyszerűen a fényképezéshez pózoló személyt láthatunk.

Érdemesnek gondoljuk a következőkben néhány akadémikus további útját felvillantani. A legsikeresebb katonai karriert Koós Miklós mondhatta magáénak, aki 1885-ben született Budapesten. Itt végezte iskoláit, az Evangélikus Gimnáziumban érettségizett, és rövid kitérő után, amelyet jogi tanulmányok miatt tett, a katonai hivatást választotta. A Ludovika Akadémiára 1904-ben jelentkezett. Az első tiszti beosztása 1907-ben Pozsonyba szólította a 13. honvéd gyalogezredhez, ahonnan négy év után visszakíváncozott, és vissza is helyezték az akadémiára. Azonban a Nagy Háború első évében tanárjelöltként neki is harctéri szolgálatra kellett elvonulnia. Itteni helytállását mutatják kitüntetései, megkapta a bronz katonai érdemrendet a katonai érdemkereszt szalagján, majd a Katonai Érdemkereszt 3. osztályát hadidíszítménnyel és kardokkal. Sebesülése után ismét a Ludovikán folytatta a pályafutását, immáron tanárként. A háború után elhagyta az Akadémiát, és 1920-tól nyugdíjba vonulásáig Horthy Miklós kormányzó szárnysegédje, majd 1928-tól első szárnysegédje volt. Ez idő alatt számtalan kitüntetést kapott, 1927-ben a vitézi címet is megítték neki, 1940-ben elismerték a „nemességét”, és ettől kezdve használta a békei előnevet. 1943-ban nyugdíjba vonult, majd a következő év szeptember 11-én a várban lévő szolgálati lakásában főbe lőtte magát. Nős volt, felesége, Kautsch Mária két fiúval, Imrével és Miklóssal ajándékozta meg. Az önkéntes halált valószínűleg feleségének betegség miatti hosszú szenvedése és korai halála miatt választotta, de bizonyára szerepet játszott ebben az ország reménytelen helyzete, az összeomlás.⁹

Franyó Zoltán akadémikus nem írt levelet, vagy legalábbis nem tudunk róla. El volt foglalva új barátaival, Kosztolányi Dezsővel, Babits Mihállyal, Juhász Gyulával és Ady Endrével. A *Magyar Szemle* az évi, 1906. október 25-ei számában jelent meg első verse, *A nyár halála*.

⁹ Lásd Bangha Ernő: *A Magyar Királyi Testőrség 1920–1944*. Budapest, Európa, 1990. 392.; a *Rendelei Közlöny* a *Magyar Királyi Honvédség számára* vonatkozó számai.

A sápadt tarlón lomha ködök ülnek...
Meghal a nyár! Hűvösebb lesz az Élet.
Ma elrohan a csókok asszonyától
S az Őszbe száll a legbetegbebb lélek.

Meghalt a nyár! Alusznak mind a vágyak!
Álomba dült álomvalóság minden...
Az Asszony is, a csókja is csak álom;
A durva Élet messze űz ma innen.

Egy álom volt a legtüzesebb óra,
Egy forró nyárnak minden forró csókja!
A legszentebb, beteljesült Álom.

A sápadt tarlón őszi álmok ülnek...
A vézna vágyak halkan összedülnek. ...
Az Asszony sajgó zokogását hallom...

E sorokat talán a csányi szép napok ihlették, de erre aligha találunk igazolást. Az viszont bizonyos, hogy a következő év szeptember 1-jén Franyó hadnagy a császári és királyi 61. (Morawetz) gyalogezrednél kapott beosztást Temesváron.

Franyó Kismargitán született 1887-ben. A soproni Honvéd Főreáliskoláról érkezett a Ludovikára, és azt el is végezte, bár egyre kevesebb lelkesedéssel. Hadnagyként már jobban érdekelte az irodalom, mint a katonai szolgálat. A helyőrségében irodalmi társaságot hozott létre, de végül megunva a szolgálatot, 1910-ben kilépett a seregből. A hivatásos irodalmi tevékenységét az aradi *Függetlenség* szerkesztőjeként kezdte, közben írásai jelentek meg a *Huszedik Században*, a *Nyugatban*, a *Pesti Naplóban* és a *Népszavában* egyaránt. Az I. világháború őt is beszippantotta, a galíciai hadszíntérről írt tudósításaiból állította össze *A kárpáti harcokról* című, 1915-ben megjelent kötetét. A háború során sebesülten Bécsbe került, ahol felgyógyulása után a hadilevéltárban teljesített szolgálatot. Egy rövid olasz kitérőt követően, már a háború befejezése után, Budapesten telepedett le, és a forradalom híveként szerkesztője lett a *Vörös Lobogó* című lapnak. A Tanácsköztársaság alatt Lukács György munkatársaként a közoktatásügyi népbiztosság tisztviselője volt. A „dicsőséges” napok után Bécsbe emigrált, ahol az egyetemen keleti nyelveket tanult, közben pedig írt. A hazatérés – amely ekkor már Romániát jelentette – 1923-ig váratott magára. Aradon, majd Temesváron szerkesztett irodalmi folyóiratokat, közben szerteágazó műfordítói munkát végzett. Az újabb világégés után már többnyire csak fordítással foglalkozott, nyugati nyelvekből, oroszból, románból, arabból és kínából egyaránt. Magyar költőket, köztük József

Attilát fordított németre, ez utóbbit oly sikerrel, hogy még Thomas Mann is gratulált neki. Műfordító munkásságáért 1969-ben Herder-díjat kapott. 1978-ban hunyt el Temesváron.

Az örmény származású Bogdánffy Béla akadémikus volt az egyik legszorgalmasabb levelező. Őt tisztte avatás után a kolozsvári 21. honvéd gyalogezredhez helyezték, ahonnan azonban hamarosan, 1910-ben próbaszolgálatra átkerült a marosvásárhelyi 9. huszárezredhez.¹⁰ Egy tisztársa szerint gyengén lovagolt, „csúnya ülése” volt, de elméletben sokat tudott. Az I. világháborút végigharcolta először szakasz-, majd századparancsnokként. Szintén az előbb idézett tiszt jegyezte le róla, hogy a legénység nagyon szerette. A hozzájuk fűződő viszonyt jól tükrözi az a megható levél, amelyet a *Pesti Hírlap* közölt le 1916-ban.

„Egy századparancsnok levele. Aradról jelentik: Bogdánffy Béla századparancsnok, aki a polgári életben aradmegyei főszolgabíró,¹¹ egy hősi halált halt őrmesterének atyjához a következő levelet intézte: Igen tisztelt uram! Szeretett, kedves, jó fiuknak, az én legkedvesebb alantasomnak szomorú, de dicső sorsáról már értesítették mások. Nekem lett volna talán kötelességem, de higgye el, annyira megrázott az eset, hogy nem voltam képes rá. Összegyűjtött holmiját magamnál őriztem, és most, hogy szabadságra hazajöttem, alkalmam van önhöz eljuttatni. A mellékelt csomagban küldöm leveleit, imakönyvét, lámpáját, zsebkését, egy bőrtárcát, benne hatvan korona papírpénzzel, két darab orosz és két darab német bankjeggyel, és egyéb apróságait, azonkívül az igazolványi réztokját és az arany vitézségi érmét. A nagy ezüst vitézségi érmét vele együtt temettem el. Eleste után Turynka mellett, az erdő szélén, közel ahhoz a helyhez, ahol hősi halált halt, magam személyesen temettem el, és szülei helyett is imádkoztam érte. Ez mindjárt 24-én, eleste napján történt. Pár napra rá koporsót csináltak, abban helyezték el, és a turynkai templom kertjébe temették; sírját kereszttel jelölték meg. Ilyen nagy fájdalomban természetesen nem is próbálom önöket vigasztalni. De legyenek a legnagyobb fájdalmukban is büszkék hősi halált halt fiukra, mert kevés hozzá hasonló volt talán az egész hadseregben. Nekem is büszkeségem és szemem fénye, volt, de az ilyen nagy háborúban el kell készülnie lennünk a legnagyobb fájdalmakra, mert a haza a legnagyobb áldozatokat követeli tőlünk. Szegény elérte azt, amit csak érhetett, és én boldog voltam, ha neki időnkint örömet szerezhettem, úgy hogy most, hősi halála után, nem maradtunk adósa. Fiaalon őrmester lett, I. osztályú ezüst és arany vitézségi érmét szerzett, ami keveseknek jutott osztályrészül, és ami a legszebb kitüntetés. Június 23-án este tudtam meg, hogy megkapta az aranyérmet; rögtön gratuláltam is neki – és szegény, már másnap elesett, mielőtt még viselhette volna a kitüntetését. Isten őrizze meg önöket a jövőben minden fájdalomtól, és adjon jelen szomorúságukban vigasztalást. Isten áldja meg mindnyájukat. Maradok igaz tisztelettel Bogdánffy Béla honvédhuszárfőhadnagy, az 1. század parancsnoka.”

¹⁰ Koszta István: *Huszártörténet*. Csíkszereda, Pro-Print, 2008. 58.

¹¹ Az újság alighanem összetévesztette a két Bogdánffyt, a mi hősünk nem volt főszolgabíró, viszont e néven valóban szerepel az 1908-as címtárban egy szolgabíró, https://adt.arcanum.com/hu/view/TisztiCimtar_1908/?pg=85&layout=s

Bogdánffy a háború után különböző beosztásokban szolgált, majd az 1930-as évek vége felé az ódalmandi csikótelep parancsnoka lett. Innen vonult nyugdíjba. Az egykori huszártiszt hosszú életét 1957-ben fejezte be.

Dinnyés Zsigmond akadémikus nevét szintén megtaláljuk a levelezők között. Pályafutása során elsősorban katonai, pontosabban parancsnoki érényeket csillogtatott. Avatás után a nagyszebeni 23. honvéd gyalogezredhez került, de három évvel később már a verseci 7. gyalogezrednél találjuk. Fiatal tisztként az I. világháború harcaiban század-, majd zászlóaljparancsnokként kellett megmutatnia, hogy milyen felkészítést kapott a Ludovikán. A helyzetét nehezítette, hogy már a háború első hónapjaiban népfelkelő alakulatot kellett vezetnie, amely az 1886. évi XX. törvénycikk szerint is csupán kiegészítő eleme volt a haderőnek. Ettől függetlenül Dinnyés százados ezen „öreg, kiszolgált” katonákat is úgy vezette, hogy egymás után kapta a kitüntetésekkel. Parancsnoka az első elismerésre már 1914 végén felterjesztette a 7. gyalogezredtől a II/2. népfelkelő hadtápszászlóaljhoz vezényelt századparancsnokot, aki:

„Kiválóan teljesített egy század parancsnokaként a Brestovi melletti csatában, Groikától keletre, Szerbiában 1914. XII. 7-én. Lelkesen vezette századát a rohamtámadáshoz, elfoglalta az állását, és kitartóan tartotta azt a túlerővel szemben. December 9-én átvette egy zászlóalj 3 meggyengült századának parancsnokságát, amely elvesztette parancsnokait, és energikusan tartotta őket a helyükön, míg az egész csoport meg nem kapta az általános visszavonulási parancsot. Azóta eltelt hat hét alatt a fenti zászlóalj parancsnokhelyetteseként a dunai biztosító csapatoknál, nehéz körülmények között szolgált. Jelenleg mint zászlóaljparancsnok teljesít szolgálatot fáradhatatlan buzgalommal és példamutató bátorsággal.”¹²

A javaslat hadidíszítményes 3. osztályú katonai érdemkeresztre szólt, amelyet I. József császár 1915. október 16-án jóvá is hagyott.¹³

A következő felterjesztésre nem sokáig kellett várni. Carl Divizioli alezredes 1916. szeptember 20-án írta a következőket: „Az ellenség előtt vitéz magatartásának elismerésül: Az ezen hó 15-én Oláhtyúkosnál vívott ütközet alkalmával, amikor az ellenség túlerővel szemben az Olton átkelt, a zászlóaljával az órákig tartó heves támadásokat feltartóztatta és ez által az ellenségnek az elrendelt visszavonulásáig nagyon nagy veszteségeket okozott.”¹⁴ E tettért az uralkodótól „legfelsőbb dicsőítő elismerés” járt. A következő hőstettre ismét nem sokat kellett várni. Október 15-én az alezredes a következőket írta: „Ezen hó 11-én és 12-én megtett 30 kilométeres menet után a zászlóaljával az Ojtozi-szorosnál lévő Magyaroson

¹² Hadtörténelmi Levéltár, Tiszti kitüntetési javaslatok, 4172.

¹³ *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára*, Személyes Ügyek, 1915. november 20.

¹⁴ Hadtörténelmi Levéltár, Tiszti kitüntetési javaslatok, 13841.

álló túlerejű erős ellenséget megtámadta és kiemelkedően ügyes vezetés révén az ellenséget megfutamította. Ennek során nagyon nagy veszteséget okozott neki, és a zászlóalj 1 löveget, 1 lőszereskocsit, 1 géppuskát a lőszereskocsijával, sok fegyvert szerzett és számtalan hadifoglyot ejtett.”¹⁵ Ezt a dandárparancsnokság is megerősítette, így nem volt akadálya, hogy Dinnyés százados a következő év áprilisában megkapja a Vaskorona-rend 3. osztályát a hadidíszítménnyel és a kardokat „díjmentesen”.¹⁶

A háború után Dinnyés százados, miután igazolták, hogy nem játszott szerepet a forradalmakban, Környén élt, majd 1924-ben – már nyugállományú őrnagyként – Balassagyarmaton. Három év múlva vitézi címet és birtokot kapott. Minden bizonnyal gyermektelen maradt, mert 1939-ben bekövetkezett halála után a birtok visszaszállt a rendre.

A Ludovika Akadémián folyó képzés céljai között az Osztrák–Magyar Monarchia időszakában éppúgy, mint a két világháború között szerepelt, hogy a leendő tisztek a társadalom elismert, példamutató tagjai legyenek. És ez nem csupán a szakmai felkészültségükre, a haza védelme iránti elkötelezettségükre vonatkozott, hanem általános műveltségükre, megjelenésükre, modorukra, a társasági élet szabályainak betartására éppúgy, mint az alárendeltek tiszteletére. Véleményünk szerint a fenti példák jól illusztrálják, hogy miként érhatték el e célokat a Ludovika épületeinek falain kívül is, a mindennapi kiképzés során, olyan helyzetek kialakításával vagy kihasználásával, amelyek lehetőséget teremtettek a leendő tisztek számára a társadalmi kapcsolatok kialakítására és ápolására. Ha az akadémikusok nem viselkednek a család által támasztott elvárásoknak megfelelően, aligha alakulhatott volna ki a tanulmányunk témáját adó levelezés.

¹⁵ Hadtörténelmi Levéltár, Tiszti kitüntetési javaslatok, 17031.

¹⁶ *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára*, Személyes Ügyek, 1917. április 7.